

Prof. dr hab. dr. h. c. Andrzej Misiuk

Warszawa 20.11.2023r.

Uniwersytet Warszawski

R E C E N Z J A

rozprawy doktorskiej Alana Beroud

nt. „Bezpieczeństwo energetyczne Polski z perspektywy zagrożeń wewnętrznych oraz międzynarodowych: stan obecny, wyzwania, perspektywy”, napisanej pod kierunkiem dr hab. prof. UP Józefa Młyńskiego i dr hab. prof. UP Roberta Kłaczyńskiego

1. Uwagi ogólne o rozprawie

Opiniowana praca doktorska jest opracowaniem dość obszernym. Zasadnicza jej część to prawie 230 stron, wraz z całym tzw. „oprzyrządowaniem” bibliograficznym to przeszło 260 stron. Ma typowy, tradycyjny układ wewnętrzny problemowo-empiryczny. Składa się z pięciu merytorycznych rozdziałów, wstępu, podsumowania wraz konkluzjami oraz bibliografii. Wykaz literatury (nazwany bibliografią) zawiera przeszło 200 pozycji, w tym połowa to publikacje o charakterze naukowym w układzie alfabetycznym. Do kwestii doboru literatury przez autora odniosę w dalszej części recenzji. Już te suche dane dają nam wyobrażenie o znaczącym wysiłku badawczym autora, które dało pracę o dużej wartości poznawczej.

2. Znaczenie podjętego problemu naukowego

Wybór tematu rozprawy jest jak najbardziej właściwy. Ta problematyka, jak słusznie autor zauważa we wstępie, powinny być stałym tematem dyskursu naukowego, natomiast przedstawiona do

oceny rozprawa doktorska jest autorską propozycją oceny stanu bezpieczeństwa energetycznego naszego kraju. Celem rozprawy **„Bezpieczeństwo energetyczne Polski z perspektywy zagrożeń wewnętrznych oraz międzynarodowych: stan obecny, wyzwania, perspektywy”** jest diagnoza polityki energetycznej naszego kraju oraz wskazanie potencjalnych kierunków rozwoju sektora energetycznego w przyszłości. Punktem wyjścia w ramach tego dążenia jest przegląd istniejących koncepcji bezpieczeństwa energetycznego wskazujących determinanty polityki bezpieczeństwa energetycznego Polski na tle globalnych, regionalnych i lokalnych problemów polityczno-społecznych, technicznych i środowiskowych. Zdefiniowanie tych wyznaczników umożliwiło dokonanie oceny stanu bezpieczeństwa energetycznego Polski określonych w aktach normatywnych i dokumentach strategicznych wyrażających rodzimą politykę energetyczną. Reasumując należy stwierdzić, iż podjęta przez doktoranta problematyka całkowicie zasługuje na to, aby być przedmiotem rozprawy doktorskiej.

3. Ocena wartości metodologicznych i merytorycznych rozprawy doktorskiej

a. Dobór literatury, umiejętność analiz źródeł

Dokonując oceny literatury przedmiotu i źródeł wykorzystanych w recenzowanej rozprawie doktorskiej należy stwierdzić, iż zestawienie zostało podzielone na bloki tematyczne: akty prawne, opracowania (monografie), kolejny element bibliografii to artykuły w drukach zwartych, artykuły w czasopismach naukowych, popularnonaukowe oraz materiały ośrodków analitycznych i materiały netograficzne. Przedstawia się ona dość interesująco. Stanowi dowód, iż doktorant „spenetrował” dogłębnie wszelkie materiały dotyczące tematu pracy. Jednak mam pewne zastrzeżenia odnoszące się do systematyzacji przedstawionej selektywnej

bibliografii. Uważam za bardziej właściwe rozdzielenie aktów prawnych od dokumentów o statusie strategii i polityk. W drugim segmencie bibliografii budzi wątpliwości sformułowanie „opracowania (monografie)”, które jest niejasne terminologicznie. Proponowałbym określenie tego bloku w sposób następujący: monografie, syntezy, artykuły. Budzi też wątpliwości dział – „materiały ośrodków analitycznych”, bardziej klarowny dla czytelnika byłby tytuł: „Raporty i publikacje specjalistyczne”. Jednak największy niepokój wzbudza recenzenta brak numeracji poszczególnych pozycji bibliografii. Nie umniejsza to trudu autora dysertacji doktorskiej, który przeprowadził żmudne i jednocześnie bardzo owocne poszukiwania literatury i źródeł. Wskazane mankamenty stają obecnie standardem przygotowywanym prac naukowych, w których nie przywiązuje się wagi do sporządzenia na przyzwoitym poziomie informacji bibliograficznej.

b. Poprawność terminologiczna i językowa

Aparat pojęciowy stosowany przez Alana Beroud nie budzi większych zastrzeżeń. Recenzowaną dysertację można uznać za poprawną pod względem terminologicznym i redakcyjnym. Na uwagę zasługuje fakt, iż praca jest wyposażona w wykaz tabel, rysunków i skrótów co wydatnie ułatwia jej lekturę.

Odnotowano też drobne usterki językowe. Autor niewłaściwie używa środków interpunkcyjnych.

c. Poprawność formułowania problemów i hipotez badawczych

Sformułowane w dysertacji doktorskiej: cele, problemy i hipotezy badawcze zostały ujęte w odpowiedni sposób. Właściwe określenie wyżej wymienionych elementów metodologicznych miało znaczący wpływ na

poprawność przebiegu całego procesu badawczego. Warto zaznaczyć, że przyjęty układ wewnętrzny pracy, w odniesieniu do jej założeń metodologicznych należy uznać za właściwy. Głównym problemem badawczym przedmiotowej rozprawy doktorskiej jest „określenie na podstawie analiz politycznych, ekonomicznych i ekologicznych głównych determinantów bezpieczeństwa energetycznego państwa polskiego” oraz udzielenie odpowiedzi na pytanie: w jakim stopniu energetyka Polski jest zrównoważona? Jak wynika z tego, przedmiotem szczególnego zainteresowania doktoranta są uwarunkowania ekonomiczne, polityczne i ekologiczne bezpieczeństwa energetycznego. Oczekiwałbym też od doktoranta wyjaśnienia i uzasadnienia wyboru cezur czasowych dla badanej problematyki. W związku z tym, autor postawił sobie za cel dokonanie przeglądu aktualnych regulacji prawno-organizacyjnych oraz określenie wpływu decyzji politycznych i stanu świadomości społecznej na bezpieczeństwo energetyczne. Są to sformułowania dość ogólne, brakuje mi jasnego określenia znaczenia podejmowanej problematyki dla rozwoju nauki, w tym wypadku nauki o bezpieczeństwie. Dlatego oczekuję od autora pracy odpowiedzi na pytanie: w jakim zakresie praca doktorska jest wkładem w rozwój naszej wiedzy o badanym zjawisku? Nie mam zastrzeżeń dotyczących sformułowania hipotez badawczych. Należy zgodzić się z autorem pracy, iż stan i poziom świadomości społecznej ma istotny wpływ na politykę bezpieczeństwa energetycznego. Postawione przez doktoranta hipotezy badawcze są w pełni uzasadnione.

d. Trafność doboru metod i narzędzi badawczych, umiejętność ich zastosowania

W procesie przygotowania rozprawy doktorskiej jej autor poprawnie wykorzystał teoretyczne i empiryczne metody badawcze. Zarówno dobór metod jak i umiejętność ich wykorzystania należy uznać za uzasadnione i właściwe. Doktorant we wstępie omówił znaczenie i możliwości wykorzystania poszczególnych metod badawczych. Podobnie należy wysoko ocenić umiejętności doktoranta stosowania właściwych technik badawczych. Reasumując należy stwierdzić, iż Alan Beroud metodologicznie jest już ukształtowanym badaczem problemów społecznych.

e. Ocena układu pracy i struktury treści

Jak na wstępie stwierdzono praca składa się z pięciu merytorycznych rozdziałów, wstępu, zakończenia, bibliografii oraz wykazu skrótów oraz trzech aneksów (str.267). Konstrukcja pracy jest właściwa. Należy zwrócić uwagę, iż każdy rozdział jest zwieńczony autorskimi konkluzjami. We wstępie autor rozprawy w sposób jasny i logiczny uzasadnił wybór tematu. Następnie przedstawił:

- przedmiot badań
- cel główny pracy i wynikający z niego cele szczegółowe
- główny problem badawczy i związane z nim problemy szczegółowe
- hipotezę główną i hipotezy cząstkowe

Następnie scharakteryzował przyjętą strukturę wewnętrzną i ją racjonalnie uzasadnił. Natomiast brakuje mi analizy krytycznej stanu badań i dorobku publikacyjnego w zakresie przedmiotu badań.

Konstatacje przedstawione w pierwszych trzech rozdziałach dysertacji nie wprowadzają być może nowych rozwiązań do problematyki bezpieczeństwa, jednak pozwalają na usystematyzowanie pojęć związanych z bezpieczeństwem energetycznym w Polsce oraz zakresem ich praktycznej realizacji. Do pewnego stopnia novum stanowią natomiast rozważania prowadzone w dalszej części opracowania.

Oryginalny punkt widzenia wywodzi się głównie z próby połączenia zagadnień bezpieczeństwa energetycznego z koncepcją zrównoważonego rozwoju stawiając przede wszystkim na społeczny aspekt obu zagadnień. W rozdziale czwartym dokonuje się zatem rozbudowanej diagnozy stanu polskiego systemu energii konwencjonalnej i niekonwencjonalnej formułując futurystyczną koncepcję w oparciu o tzw. paliwa przyszłości zapewnienia naszemu krajowi stabilności energetycznej. Bardzo interesujący i aktualny charakter ma ostatni rozdział rozprawy doktorskiej. Autor podjął próbę oceny roli i skali wpływu czynników zewnętrznych na sytuację polskiego sektora energetycznego w ostatnim okresie czasu. W tej ocenie wziął pod uwagę pandemię COVID 19, która posiadała zasięg globalny i zdeorganizowała międzynarodowy system dostaw. Tradycyjnie komplikacje polityczne na Bliskim Wschodzie w świecie arabskim powodują perturbacje na światowym rynku paliw. Autor rozprawy przedstawił też konsekwencje napaści Rosji na Ukrainę w 2022r. Spowodowała ona, w pewnym stopniu wymuszoną, zmianę polityki energetycznej Unii Europejskiej. Należy pozytywnie ocenić przedstawione oceny i wnioski dotyczące tej zmienionej sytuacji zarówno w wymiarze globalnym jak i regionalnym (europejskim) a także naszym rodzimym - krajowym. Należy też pamiętać w tym kontekście, że skoro zrównoważony rozwój w myśl art. 5 Konstytucji RP z 1997 roku jest jedną z zasad ustrojowych państwa polskiego, to polityka energetyczna

naszego kraju powinna zostać oparta na tej właśnie koncepcji. Wbrew przyjętemu pogładowi energetyka zrównoważona nie w każdym państwie musi być realizowana wedle tych samych zasad. Uwzględniając uwarunkowania ekonomiczno-kulturowe i środowiskowe Polski próbuje się wprowadzić odrębny model energetyki łączący kwestie bezpieczeństwa państwa z założeniami zrównoważonego rozwoju. Na kanwie tego wprowadzona zostaje nowa „koncepcja zrównoważonego bezpieczeństwa energetycznego” będąca modyfikacją dotychczasowych modeli energetyki zrównoważonej. W ramach tej nowej koncepcji wprowadzony został pakiet określających ją dziewięciu dezyderatów, które stanowią jednocześnie postulat nowej ścieżki rozwoju polityki energetycznej Polski. Wśród tych dezyderatów podkreśla się zwłaszcza potrzebę rozwijania świadomości energetycznej w społeczeństwie, regionalizację i rozproszenie energetyki opartej w szerokim zakresie na lokalnych społecznościach oraz częściową jej prywatyzację, co w konsekwencji zaowocuje powstaniem swoistego obywatelskiego systemu energetycznego uwarunkowanego przede wszystkim dostępnymi lokalnie zasobami energii. Szczególną atencją cieszą się tutaj odnawialne źródła energii, które stwarzają szansę specjalizacji i innowacyjności technologicznej kraju. Na gruncie Polski optuje się za rozwijaniem między innymi tzw. czystych technologii węglowych oraz bioenergetyki (opartej na biomasie i biogazie), która traktowana jest jako potencjalny obszar technologicznej specjalizacji naszego kraju.

4. Ocena stopnia osiągnięcia założonego celu badań

Mimo wykazanych pewnych usterek i niedoskonałości merytorycznych i warsztatowych , które możemy złożyć na karb braku doświadczenia w prowadzeniu samodzielnych badań naukowych należy stwierdzić z pełnym

przekonaniem, iż mamy do czynienia z wartościowym opracowaniem naukowym, które wnosi bardzo wiele do naszej wiedzy na temat procesu kształtowania polityki zapewniającej bezpieczeństwo energetycznego naszego Państwa. Wnioski sformułowane przez autora – Alana Berouda stanowią interesującą propozycję badawczą, wartą dalszych eksploracji o charakterze naukowym.

5. Pytania/zagadnienia do wyjaśnienia

- Proszę o wskazanie tzw. wartości dodanej ocenianej rozprawy doktorskiej dla nauk o bezpieczeństwie
- proszę wyjaśnić „konceptja zrównoważonego bezpieczeństwa energetycznego”
- Jak prezentuje się Polska na tle innych krajów europejskich w realizacji polityki zrównoważonej energetyki?

6. Wniosek końcowy

Reasumując recenzowana praca prezentuje się pod względem formalnym i merytorycznym bez większych zastrzeżeń. Można się tylko cieszyć, iż powstało wartościowe naukowe opracowanie podejmujące problematykę bezpieczeństwa energetycznego naszego państwa w XXI wieku. Po pewnych zmianach i poprawkach zasługuje ona na publikację.

Z związku z tym, stwierdzam, iż praca Alana Beroud w pełni odpowiada warunkom stawianym rozprawom doktorskim zgodnie z ustawą o stopniach i tytule naukowym. W związku z tym stawiam wniosek o dopuszczenie jej do publicznej obrony.